

PEDAGOGICKÝ PROCES A JEHO ŘÍZENÍ

Václav Trojan

Kvalitní škola

Školní řád

Hospitační
činnost

ŠVP

Funkce školy

Autoevaluace

Řízení změny



Pedagogický proces a jeho řízení

 ŘÍZENÍ ŠKOLY

Pedagogický proces a jeho řízení

Václav Trojan

 Wolters Kluwer

Vzor citace: TROJAN, V. *Pedagogický proces a jeho řízení*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 92 s.

KATALOGIZACE V KNIZE - NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Trojan, Václav

Pedagogický proces a jeho řízení / Václav Trojan. – Praha : Wolters Kluwer, 2014. – 92 s.
– (Řízení školy)

ISBN 978-80-7478-539-9

37.0 * 37.0:005.6 * 371.2 * 371.1 * 37.011 / .012

– výchova a vzdělávání

– kvalita vzdělávání

– kurikulum

– management školy

– pedagogická evaluace

– monografie

371 – Školství (organizace) [22]

© Wolters Kluwer, a. s., 2014

ISBN 978-80-7478-539-9 (brož.)

ISBN 978-80-7478-540-5 (pdf)

ISBN 978-80-7478-541-2 (mobi)

Obsah

O knize	6
Kapitola první	
Úvod	7
Kapitola druhá	
Získání žáka	13
2.1 Podle čeho si rodiče vybírají školu?	13
2.2 Kvalitní, nebo správná?	17
2.3 Determinanty pedagogického procesu	18
2.4 Funkce školy a její očekávaný vývoj	22
2.5 Pravidla školy, školní řády	28
Kapitola třetí	
Udržení žáka	31
3.1 Základní vymezení	31
3.2 Lidé ve škole a jejich rozvoj	34
3.3 Učitel jako vzor	37
Kapitola čtvrtá	
Kultivace žáka	39
4.1 Pedagogický proces jako základní činnost školy	39
4.2 Školní vzdělávací program	48
4.3 Data, výzkumy – obavy a očekávání	50
4.4 Strategie řízení změny v pedagogickém procesu	53
4.5 Autoevaluace	65
4.6 Každodenní pedagogické řízení	67
4.7 Hospitační činnost	70
Závěr	85
Seznam obrázků	86
Seznam použité literatury	87
Věcný rejstřík	90

O knize

Publikace *Pedagogický proces a jeho řízení* se věnuje této základní činnosti školy. Je to právě česká škola, která je v poslední době konfrontována se změnami ve společnosti a která se dostává do nezáviděníhodného postavení. Na jedné straně je po škole požadována kontinuita, vedení žáků k tradičním hodnotám sloužícím veřejnému zájmu, na druhé straně je jí vyčítána setrvačnost, vzdalování se od života a pomalá reakce na požadavky zaměstnavatelů. Nelze nyní odhadnout, zdali právě tento neoliberální pohled nutí školu reagovat na módní krátkodobé vlny a neumožňující jí věnovat se skutečné kultivaci žáků nakonec převáží. Jisté je, že velká část společnosti o škole příliš neuvažuje, popř. se nechává ovlivňovat zkresleným mediálním obrazem.

Autor uchopil problematiku netradičním způsobem. Knihu rozdělil na tři základní části (získání, udržení a kultivace žáka), aby ukázal proces práce školy s jejími žáky v celé plasticitě.

Pedagogický proces je nahlížen z několika úhlů pohledu. Nechybí samozřejmě široký kontext a dílčí aspekty ovlivňující české školy, reflexe současného stavu a v neposlední řadě je pozornost čtenáře obrácena na každodenní řízení pedagogického procesu. Ambicí knihy je nejen podat základní přehled a různé úhly pohledu, ale zejména klást otázky a nutit k přemýšlení. Škola a její žáci jsou skutečně tím nejcennějším pokladem společnosti, ať budeme zastávat jakýkoli názor na uspořádání světa.

KAPITOLA PRVNÍ

Úvod

V jednom městě byly již léta dvě základní školy. Přibližně stejně staré, přibližně stejně veliké, na přesných údajích nakonec úplně nezáleží. Na první pohled zkrátka školy podobné svým určením, množstvím žáků a pracovníků i oblastí činnosti dlouho dělaly podobným způsobem svoji práci.

Dnes je tomu jinak. Většina obyvatel města, alespoň těch, kteří se zajímají z nejrůznějších důvodů o dění ve škole, dnes cítí, že se školy postupně začínají odlišovat. Do jedné je radost přijít, na první pohled z ní vyzařuje to, co z dobré školy vyzařovat má – pravidla, vyvážení modernosti a tradice, otevřenost a slušnost. Ta druhá jakoby stojí na místě nebo jde někam pryč, někam zpátky. Přitom obě dvě mají dělat stejnou práci. Dostaly stejnou příležitost vytvořit svůj vzdělávací program, přizpůsobený místním podmínkám, sboru, možnostem. Ona práce se totiž dá dělat mnoha způsoby. Nebo alespoň – dobře, nebo špatně.

Práce ve školství má jednu nevýhodu – výsledky jsou patrné až za dlouhou dobu. Možná proto při stanovování státních priorit tak často dostává přednost doprava, zemědělství či průmysl. Každá z těchto oblastí ovšem staví (aniž si to někdy uvědomuje či přiznává) na kvalitních lidech, kteří prošli školou či několika školami. Není otázkou, zdali úroveň a společenská podpora škol je důležitá, nebo není. Otázka zní, kdy si společnost uvědomí, že důležitá a nezbytná skutečně je.

Školství je současnou společností reflektováno jako neproblémová oblast, z průzkumů veřejného mínění vyplývá vysoká míra spokojenosti se stavem školství (Černý, Greger, Walterová, 2011). V dohledné době se tedy nestane možná snaha o řešení aktuální situace politickým problémem, který by oslovil potřebnou část voličů. Přitom je na druhé straně patrné vysoké očekávání (zejména mladé generace) od školského systému, neboť počet mladých lidí očekávajících dosažení vysokoškolského vzdělání rapidně stoupá (Koucký, Bartušek, Kovařovic, 2010). Přestože všechny významné politické strany mají podporu školství ve svém programu, plní někdy resort roli jakéhosi úložiště politiků (Dvořáková, 2012).

Pojďme zahájit studium pedagogického procesu úplně jinak, z jiného místa. Má-li pedagogický proces vůbec začít, musí být naplněno více předpokladů. Budeme nahlížet na pedagogický proces různými očima. Budeme rozebírat, proč dítě do školy přijde, tedy jak si je má škola získat. Stejně tak, a je to pro mnohé školy fatální otázka, jak o žáka nepřijít v konkurenci ostatních škol. Co

má tedy dělat každý pracovník školy, aby si žáka škola mohla udržet? Teprve potom je možné klást na stůl otázky, jak žáka kultivovat, nyní lze hovořit opravdu o pedagogickém procesu v pravém slova smyslu, o jeho podmínkách, aspektech, kontrole a evaluaci.

Některé pasáže z tohoto důvodu budou zcela záměrně pracovat s kondicionálem, podmiňovacím způsobem. Je tomu tak – bylo by hloupé nepoukázat na něco nesprávně nastavené a otevřeně nepojmenovat chybu, popř. neříci, jak by mohl stávající stav vypadat, byly-li by podmínky jinak nastaveny.

Příkladem mohou být tolikrát zmiňované finance. Co by se stalo, kdyby bylo pro školství vyhrazeno ze státního rozpočtu více peněz? Pro mnoho škol by se v současně nastaveném systému nestalo vlastně nic. Dokud nedojde k zásadní změně zákoníku práce, pojetí výkonu funkce ředitele a jeho pravomocí, definici kvality školy – nestane se nic. A přízněji se si, že to vždy velkému množství průměrných lidí vyhovovalo, vyhovuje a jistě vyhovovat bude. Fakticky potom existuje nepřítel třeba v podobě ministerstva, které dává málo finančních prostředků a na které je možno zlořečit, ale ve skutečnosti čeká velká část pedagogů na onoho pověstného Godota.

Kniha zajisté nebude vybízet k občanské neposlušnosti. Autor jen nechce zavírat oči a přehlížet citlivá místa, na nichž mu dosud záleží. Naopak chce pomoci všem zmíněným čtenářským skupinám, aby se mohly správně orientovat ve stávajících podmínkách a pravidlech.

Publikace *Pedagogický proces a jeho řízení* se obrací na široké publikum z kruhů pedagogických i nepedagogických se zcela jasným záměrem – získat pro popisovanou a analyzovanou problematiku co nejširší počet spřízněných duší. Částečně vychází z textu *Pedagogický proces a jeho řízení* (Trojan, 2012), publikace je ovšem jinak strukturována a v neposlední řadě jsou reflektována aktuální témata odrážející situaci první poloviny roku 2014.

Autor předpokládá využití zejména těmi cílovými skupinami:

- ředitelé škol a ostatní pedagogičtí pracovníci,
- studenti fakult vzdělávajících učitele (nejen studenti oborů Školský management a Management vzdělávání),
- pracovníci státní správy zabývající se školstvím, politici, inspektoři i zřizovatelé škol,
- zájemci o danou problematiku mimo uvedené skupiny, v ideálním případě také rodiče žáků.

Pedagogický proces je autorem chápán jako komplexní systematické edukační působení školy a jejích pracovníků na jednotlivé žáky, děti. Termín je volen záměrně z několika důvodů:

- tradiční označení (ač v některých pramenech se objevuje komplexnější termín edukační proces),